

Grażyna Kowalik

Zakład Pielęgniarstwa Społecznego

Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa

Wydział Nauk o Zdrowiu Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach

Kierownik Zakładu: prof. dr hab. n. med. S. Zabielski

**ZNACZENIE PROGRAMÓW OCHRONY ZDROWIA SPOŁECZEŃSTWA
W KSZTAŁCENIU PIELEŃNIAREK W STANACH ZJEDNOCZONYCH****STRESZCZENIE**

Zdrowotność społeczeństwa pogorszyła się drastycznie w ostatnich kilkunastu latach. Aby przeciwdziałać temu, konieczne jest uświadomienie wszystkich członków społeczeństwa odnośnie do skutecznego sposobu ochrony zdrowia. Potrzebne są zatem działania zarówno w sferze edukacyjnej, jak i propagandowej, legislacyjnej i ekonomicznej, zmierzające do stworzenia wszechstronnych warunków dla zachowania zdrowia.

Wydany przez Wydział Zdrowia i Służb Socjalnych Stanów Zjednoczonych dokument „Zdrowie 2010: Poprawa sytuacji zdrowotnej” (U.S. Department of Health and Human Services – USDHHS) oraz podobne ogólnopństwowe plany poprawy zdrowia społeczeństwa (National and State Health Planning – NSHP) zawierają wskazania dotyczące planowania, monitorowania i oceny rozwoju opieki zdrowotnej [1]. Dokumenty te poświęcają dużo uwagi problemom kształcenia kadr służby zdrowia, w tym kształceniu pielęgniarek [2]. Wydaje się, że zagadnienia te znane są naukowcom, wykładowcom pielęgniarstwa oraz studentom w Stanach Zjednoczonych, jednak nie są one wystarczająco szeroko omawiane i wdrażane w życie.

Słowa kluczowe: poprawa sytuacji zdrowotnej, promocja zdrowia, kształcenie pielęgniarstwa.

SUMMARY

There has been a dramatic deterioration in population health during last years and this situation requires widespread educational action among society. Such a big and serious undertaking requires multiple involvement, for example legislation, economy, publicity.

The United States document including „Healthy People 2010”: understanding and Improving Health (U.S. Department of Health and Human Services – USDHHS) and parallel state-level documents, serve as basic guidance to planning, monitoring and evaluating population health improvement in the United States [1]. All these documents include direct references to health workforce and nursing education [2]. Although it seems that these issues are known to researchers, nurse educators and nursing students in the United States, but there are indications, that they are not sufficiently used in nursing education programs, and more generally, in nursing contribution to population health improvement.

Key words: health improvement, health promotion, nursing education.

Ważną rolę w kształceniu pielęgniarstwie w Stanach Zjednoczonych odgrywają państwowe plany ochrony zdrowia. Plany te dotyczą rozwoju kadr pracowniczych służby zdrowia oraz problemów zdrowotnych całego społeczeństwa. Dokumenty te powstały w oparciu o wyniki prowadzonych badań naukowych, a służą lepszemu zrozumieniu potrzeb zdrowotnych całego społeczeństwa zarówno na poziomie indywidualnym, jak i rodzinnym oraz środowiskowym. Plany te pozwalają również na właściwe monitorowanie i ocenę wyników działań służby zdrowia [2].

Program „Zdrowie 2010” odnosi się do kształcenia pielęgniarzek i innych kadr służby zdrowia. I tak np. plan stanu Wisconsin traktuje uczelnie pielęgniarstwie jako część systemu opieki zdrowotnej, która odgrywa kluczową rolę w rozwoju kadrowym państwowej służby zdrowia [3]. Wykładowcy pielęgniarstwa powinni być świadomi tych celów i brać czynny udział w realizacji działań zgodnie z programami państwowymi.

Dla edukacji pielęgniarstwie niezwykle ważne jest uwzględnianie uwarunkowań ekologicznych i społecznych w ochronie zdrowia. Perspektywa ekologiczna bierze pod uwagę wielorakie czynniki interaktywne, w tym środowisko społeczne i fizyczne, czynniki genetyczne, ekonomiczne i duchowe [4]. Takie podejście obejmuje sytuację zdrowotną całej populacji i na podstawie jej oceny umożliwia określenie działań prewencyjnych [5]. Poprawa zdrowia całego społeczeństwa wymaga powszechnego współdziałania zarówno instytucji służby zdrowia, jak i ustawodawców, wykładowców i edukatorów, a także pacjentów i ich rodzin [6]. Znaczącą rolę w prawidłowym przebiegu tego współdziałania odgrywają pielęgniarzki (pielęgniarki). W sprawozdaniu Instytutu Medycznego w Stanach Zjednoczonych zaleca się szkołom pielęgniarstwie zwracanie szczególnej uwagi w edukacji na znaczenie ekologicznego modelu zdrowia [7].

W sierpniu 2002 r. odbyła się V Konferencja Zdrowia Publicznego i Pielęgniarstwa w stanie Wisconsin, w której wzięło udział 40 uczestników, w tym pielęgniarzki edukatorzy, menadżerowie placówek służby zdrowia różnych szczebli. W dyskusji uczestnicy wymieniali poglądy na temat praktycznej realizacji planów opieki zdrowotnej. Na konferencji potwierdzono także fakt zapoznania studentów pielęgniarstwa z państwowymi planami ochrony zdrowia, mimo że same dokumenty nie były uwzględniane w szkolnych i uczelniowych programach nauczania [2].

Można podać różne przykłady wykorzystania dokumentów państwowych w edukacji pielęgniarstwie, np. przy opracowaniu programów kształcenia pielęgniarstwie. Plany te mogą być również szczególnie przydatne w planowaniu strategicznym, a także mogą ułatwić wybór priorytetów dla różnych celów [8]. Kierując się państwowymi planami ochrony zdrowia, szkoły i wydziały pielęgniarstwie mogą uwzględniać w edukacji wiele czynników odgrywających istotną rolę w sytuacji zdrowotnej społeczeństwa. W ten sposób one same mogą się stawać aktywnymi partnerami innych organizacji i instytucji służby zdrowia, przez co mogą wpływać na działania służby zdrowia na szczeblu lokalnym i państwowym; dotyczy to przede wszystkim profilaktyki zachorowań i promocji zdrowia.

Dzięki kierowaniu się dokumentami państwowymi w nauczaniu, szkoły i uczelnie pielęgniarstwie mogą mieć bardziej wyraźną wizję udziału pielęgniarstwa w opie-

ce zdrowotnej w odniesieniu do całego społeczeństwa. Programy nauczania pielęgniarstwa często koncentrują się jedynie na powiązaniach pomiędzy warunkami socjalnymi a sytuacją poszczególnych jednostek. Ogólnopństwowe i stanowe plany ochrony zdrowia w Stanach Zjednoczonych przyjmują znacznie szerszą perspektywę, m.in. podkreślają znaczenie znajomości przyczyn szerzenia się chorób (np.: niewłaściwych zachowań seksualnych, niewłaściwego odżywiania). Zatem niezbędnym jest, aby z tymi dokumentami zapoznali się wszyscy studenci pielęgniarstwa.

Podczas konferencji w Wisconsin uczestnicy podkreślali, że najbardziej korzystne dla powszechnej promocji zdrowia byłoby budowanie wszystkich programów nauczania pielęgniarstwa na planach ogólnopństwowych [2]. Korzyść związana ze znajomością planów mogłaby dotyczyć także absolwentów pielęgniarstwa, ponieważ pomogłyby lepiej rozumieć, a także stosować przepisy i zalecenia administracyjne.

W Stanach Zjednoczonych włączanie planu „Zdrowie 2010” w programy nauczania odbywa się poprzez organizację o nazwie Społeczne Partnerstwo dla Ochrony Zdrowia (Community – Campus Partnerships for Health), która zajmuje się współpracą lokalnych środowisk z wyższymi uczelniami. Współpraca ta polega m.in. na organizacji miejsc i odpowiednich warunków do nauczania praktycznego [9].

W treściach nauczania dla studentów pielęgniarstwa powinny znaleźć się problemy ważne dla zdrowia społeczeństwa, ujęte w planach państwowych. Plany te, jak wiadomo, zawierają szczegółowe wskazania działań pielęgniarzkich, zwłaszcza w odniesieniu do sytuacji zdrowotnej poszczególnych środowisk i całego społeczeństwa. I tak np. omawiane zagadnienia zdrowia dzieci zawierają następujące elementy: czynniki warunkujące zdrowie, profilaktykę zachorowań na poziomie indywidualnym, środowiskowym i systemowym, leczenie dziecka chorego.

W treściach wykładów może być np. ujęty sposób, w jaki student pielęgniarstwa, działający w lokalnym środowisku, może wnieść swój wkład w bezpieczeństwo drogowe poprzez zapobieganie wypadkom. Przekazując informacje o znaczeniu kasku ochronnego służącego konkretnemu kierowcy, student będzie mieć świadomość udziału w profilaktyce ran głowy [2].

Procesy promocji zdrowia przedstawione w dokumentach państwowych w istocie są działaniami opartymi na współpracy. Można sądzić, że dzięki temu studenci dostrzegą znaczenie współdziałania i partnerstwa między instytucjami zajmującymi się opieką zdrowotną.

Dobrze byłoby, aby w procesie kształcenia studentów pielęgniarstwa ważne miejsce zajmowały aktualne zagadnienia, wskazywane przez ogólnopństwowe Plany Ochrony Zdrowia, takie jak: palenie tytoniu, narkomania i inne uzależnienia, a także zdrowie psychiczne, zapobieganie wypadkom, przemoc, otyłość czy aktywność fizyczna.

Plany państwowe mogą również służyć jako źródła informacji dla rozwoju i doskonalenia zawodowego, tak studentów, jak i wykładowców. Mogą stać się także bogatym źródłem wiedzy do wykorzystania przez pielęgniarzkich edukatorów na wszystkich poziomach kształcenia. Kierunki poprawy sytuacji zdrowotnej społeczeń-

stwa, zawarte w programie „Zdrowie Społeczeństwa 2010” i podobnych planach państwowych, są bardzo istotne dla kształcenia pielęgniarstwa.

Istnieje potrzeba badań nad wykorzystaniem podobnych planów w programach kształcenia pielęgniarstwa oraz nad czynnikami wpływającymi na stopień i zakres tego wykorzystania. Należy zatem uwzględnić w kształceniu pielęgniarstwa programy i plany państwowe, ponieważ kształcenie to ma być zgodne z ogólnopolskimi priorytetami. Wykorzystując w kształceniu pielęgniarstwa, nie tylko w Stanach Zjednoczonych, ale także w innych krajach, wskazania programów ochrony zdrowia, pielęgniarstwo może zwiększyć swój wkład w zdrowie społeczeństwa.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Department of Health and Human Services. Healthy people 2010: Understanding and improving health. Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 2000.
- [2] Zahner S. J., Derryl E., Block D.: The road to Population Health: Using Healthy People 2010 in Nursing Education. *Journal of Nursing Education* 2006; 3.
- [3] Wisconsin Turning Point Transformation Team. Healthiest Wisconsin 2010: A partnership plan to improve the health of the public. Madison: Wisconsin Department of Health and Family Services 2002.
- [4] Evans R., Stoddart G.: Producing health consuming health care *Social Science Medicine* 1990; 31.
- [5] Minnesota Department of Health, Center for Public Health Nursing 2003; 3. Definition of population – based practice. Retrieved 2004; 10.
- [6] Minnesota Department of Health, Public Health Nursing Section 2001. Public health nursing interventions: Applications for public health nursing. Retrieved 2006; 1.
- [7] Gebbie K., Rosenstock L., Hernandez L.: Who will keep the public healthy? Educating public health professionals for the 21st century. Washington, DC: National Academies Press. 2003.
- [8] Ginter P., Swayne L., Duncan W.: Strategic management of health care organizations Malden. MA: Blackwell 1998.
- [9] Connors K.: Advancing the Healthy People 2010 objectives through community – based education: A curriculum planning guide. San Francisco: Community – Campus Partnerships for Health. 2003.